

Павло Дрок

кандидат історичних наук,
старший викладач, кафедра документознавства,
фінансово-гуманітарний факультет,
Університет імені Григорія Сковороди (Переяслав, Україна)
drok_pavlo@ukr.net

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО- КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПІДГОТОВЦІ ДОКУМЕНТОЗНАВЦІВ

Предметом дослідження є теоретичний аспект інформаційно-комунікаційних технологій у сфері документознавства. Метою дослідження є пошук методів вдосконалення вітчизняних інформаційно-комунікаційних технологій у сфері документознавства. У роботі застосовано сукупність наукових методів і підходів, зокрема системний, структурний, порівняльний, факторний, що дозволило реалізувати концептуальну єдність дослідження. Визначено особливості реалізації вітчизняної інформаційної діяльності та методів вдосконалення інформаційно-комунікаційних технологій у сфері документознавства. Інноваційність розвитку інформаційно-комунікаційних технологій – це постійні нововведення в діяльність навчально-виховних закладів та сфері документознавства. Навчально-виховний процес є тією нагальною потребою, без задоволення якої вона втратить взаємозв'язок з життям, загубить свій творчий потенціал, перетвориться на рутинну справу, непотрібну ні суспільству, ні особистості. Життя вимагає інтенсифікації пошуку, експериментування, введення новітніх технологій, застосування нових засобів навчання. Разом з тим реалізація цих вимог не може здійснюватись хаотично, безсистемно, непродумано й без урахування того педагогічного досвіду, який в минулому приводив до відомих, а в багатьох випадках і до видатних педагогічних успіхів. У низці підходів цієї досвід не втрапить свого значення ще й сьогодні. Зрозуміло, що інновації мають розгортатись з урахуванням минулого досвіду, а не ігноруючи його. В основі інноваційного розвитку освіти мають бути педагогічна, соціогуманітарні науки (філософія, політологія, соціологія тощо), які, як і в інших галузях суспільного виробництва, прокладають дорогу практиці.

***Ключові слова:** інновації, інформаційно-комунікаційні технології, освітня діяльність, інформаційна діяльність, сфера документознавства.*

Невід’ємними складовими сучасних уявлень про світ стали поняття “інформація”, “інформатика”, “інформаційна діяльність”. Без них неможлива діяльність сучасних навчальних закладів й освітньої галузі в цілому. У нашому дослідженні ми розглянемо важливість вдосконалення їх на сучасному ринку праці як результат освітньої діяльності.

На сьогодні система вищої освіти потребує позитивних змін, пов’язаних з інформатизацією суспільства. В Україні має місце орієнтація на зарубіжні освітні стандарти, відтак розширюється спектр спеціальностей, орієнтованих на підготовку кадрів для інформаційної сфери, сфери документально-інформаційних комунікацій.

Проблемою обґрунтування теоретичних концепцій розвитку інформаційно-комунікаційних технологій у сфері документознавства займаються такі всесвітньовідомі вчені, як: Ю. П. Сурмін, Н. В. Туленков, Т. І. Туркот, Хедоурі Ф., Грейсон Дж., Котлер Ф., Кузьмін І. І., Красильников С. А., Романов А. Н. та ін. Однак проблема розвитку інформаційної діяльності в специфічних умовах ведення бізнесу в Україні залишається актуальною і малодослідженою.

Важливою умовою конкурентоспроможної країни на сучасному етапі є інформаційно-комунікаційна освіта майбутнього спеціаліста. Професійна підготовка майбутніх фахівців із документознавства та інформаційної діяльності вимагає гнучких знань видів документопотоків, які циркулюють в організації; особливостей формування організаційної структури, штатного складу ділових служб; функціональні можливості систем електронного документообігу та ін. З огляду на вищесказане, майбутнім спеціалістам необхідно навчитися формулювати цілі впровадження систем електронного документообігу; визначати потреби організації у впровадженні систем електронного документообігу; здійснювати аналіз документообігу підприємства. Усі ці знання та вміння уможливають застосування інформаційно-комунікаційних технологій під час навчання у вишах.

Доступ до навчальної інформації та освітніх послуг в умовах сучасного навчального закладу наразі здійснюється із використанням інформаційно-освітніх середовищ. Адаптація умов навчального процесу до сучасних тенденцій отримання та опрацювання інформації вимагає від вищих навчальних закладів зміни принципів створення освітнього контенту. Саме вони створюють інформаційні ресурси, що стають основою розбудови нового інформаційного суспільства.

Динамічне зростання інформаційних потоків викликає потребу адаптувати засади організації навчального процесу до вимог суспільства у потребі засвоєння нових знань. Модель формування сучасних фахівців з документознавства та інформаційної діяльності корегується факторами суспільного життя країни. Перспективи розбудови відкритого суспільства потребують постійного удосконалення та синхронізації освітніх програм із загальносвітовими освітніми тенденціями.

Розвиток глобальної комп'ютерної мережі довів перспективність і необхідність навчання студентів-документознавців за допомогою інтерактивних електронних посібників, встановлених на серверах, підключених до локальної комп'ютерної мережі чи інтернету. Гнучке розповсюдження таких інформаційних технологій в освіті дозволяє не тільки підвищити інтенсивність і ефективність процесу навчання, але й значно розширити аудиторію слухачів.

Електронний посібник є однією з нових інформаційних технологій, які використовують в навчальному процесі.

Останнім часом у педагогічних студіях з'явилися низка досліджень в означеній галузі. Відзначимо наукові доробки, пов'язані з розглядом питань створення і застосування електронного підручника в навчальному процесі, таких учених, як-от: Е. Аленічева, В. Бабич, А. Гончаров, С. Волков, В. Іванов, О. Єрмоленко, В. Левін, М. Меламуд та ін. Дослідження цих науковців дають змогу констатувати, що перехід вищих навчальних закладів на нові стандарти освіти потребує, насамперед, упровадження інформаційних освітніх технологій навчання. Слід підкреслити, що впровадження таких технологій у навчальний процес має ґрунтуватися на їх педагогічно обґрун-

тованому поєднанні з традиційними методичними системами навчання та при обов'язковому обґрунтуванні педагогічної доцільності їх застосування.

Розкриємо зміст основних тенденцій професійної підготовки майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності.

Ми виходимо з того, що професійна підготовка майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності включає: володіння інтелектуальними засобами пізнання й організації професійної діяльності в сфері документознавства та інформаційної діяльності; наявність стійкої потреби у здійсненні професійної діяльності; мотивацію на використання традиційних та новітніх інформаційних технологій у професійній діяльності; володіння загальнопрофесійними та спеціальними знаннями, вміннями і навичками, які забезпечують ефективність здійснення професійної діяльності в умовах сучасного конкурентного середовища; творчу направленість професійної діяльності; високий рівень сформованості організаційної та управлінської культури та індивідуального стилю професійної діяльності.

Професійна підготовка майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності повинна здійснюватися з урахуванням таких провідних сучасних тенденцій: гуманізації та гуманітаризації, фундаменталізації, забезпечення неперервності, міждисциплінарності та інтернауковості, інтелектуалізації та динамізації.

Гуманізація професійної підготовки студентів включає в себе логіку переходу від технократичної до антропологічної її парадигми, розкриває залежність процесу підготовки майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності у вищому навчальному закладі від ступеня спрямованості освітнього процесу на особистість студента, орієнтацію на особистісну компоненту.

Гуманізація освіти є досить масштабною у часі здійснення та складною за структурою, це процес морально-психологічної перебудови людини, внутрішньої переорієнтації системи духовних цінностей, усвідомлення власної гідності і цінності іншої

людини, формування почуттів відповідальності та причетності до минулого, сучасного і майбутнього.

У сучасних наукових дослідженнях гуманізація освіти розглядається як соціально-педагогічний феномен, що відображає сучасні суспільні тенденції у побудові й функціонуванні системи освіти.

У світлі досліджуваної проблеми гуманізація професійної підготовки майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності спрямована на: орієнтацію на всебічний розвиток особистості (що гармонійнішим буде загальнокультурний, соціально-моральний та професійний розвиток особистості майбутнього фахівця з документознавства та інформаційної діяльності, то більш творчим і креативним він стане у професійній діяльності); неперервний загальний і професійний розвиток особистості майбутнього фахівця з документознавства та інформаційної діяльності (таким процес підготовки стане при умові, якщо він буде орієнтованим на “зону найближчого розвитку” студентів); необхідність виведення розвитку студентів за межі свого “Я” і найближчого соціуму, що допоможе їм усвідомити проблеми всього людства, відчутти причетність до природи і суспільства, відповідальність за їх стан і розвиток; набуття процесом гуманітарного, соціально-морального і професійного розвитку особистості такого характеру, коли у майбутнього фахівця з документознавства та інформаційної діяльності прокидається усвідомлене прагнення до самовдосконалення і самореалізації у професійній діяльності.

Необхідність гуманітаризації професійної освіти викликана зміною ролі вищої школи як соціального інституту, який сьогодні покликаний не тільки і не стільки займатися підготовкою професіоналів, скільки готувати широкоосвічених особистостей з високим рівнем загальної культури, активною громадянською позицією; така тенденція означає необхідність підвищення загальнокультурного рівня майбутніх фахівців.

Узагальнюючи різні підходи до системи гуманітарної підготовки майбутніх фахівців, визначаємо її комплексний характер, вказуючи, що ця підготовка “провадиться безперервно упродовж навчання, передбачає не лише вивчення актуальних

проблем філософії, політології, соціології, правознавства, культурології, а й етичне, естетичне виховання, управління психічним станом особистості; вона охоплює майже всі кафедри і всі дисципліни”.

Гуманітаризація освіти актуалізує проблему вдосконалення організаційної та управлінської культури майбутніх фахівців на основі розробки особистісно орієнтованих технологій, забезпечує умови особистісного розвитку студента, його самореалізації у професійній діяльності, сприяє підвищенню розумового потенціалу, формуванню світогляду, духовних зразків поведінки.

Гуманітаризація професійної підготовки майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності передбачає: закладку у майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності основ гуманістичного світогляду та духовних цінностей цивілізованого світу; впровадження у процес підготовки майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності до професійної діяльності гуманітарних технологій, які сприяють підвищенню комфортності та ефективності умов розвитку особистості студента; заміну репродуктивної по характеру пізнавальної діяльності студентів на діяльність дослідницьку; підвищення професійної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності, їхньої мобільності до сприйняття інноваційних процесів, оволодіння сучасними інформаційними та комунікаційними технологіями, їх впровадження в практичну діяльність.

Фундаменталізація професійної освіти передбачає перерозподіл пріоритетів змісту професійної підготовки із вузькоспеціальних, спеціалізованих компонентів знань на загальнокультурні та загальнонаукові системні знання, які пов'язані з людською особистістю в усій сукупності її проявів та є основою професіоналізму майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності. С.О. Сисоєва вважає, що “фундаменталізація освіти спрямована на формування системного мислення, цілісної наукової картини світу, забезпечення пріоритетності інформаційних компонент у перспективній системі освіти”.

Підґрунтям розв'язання проблеми фундаменталізації вищої освіти у галузі соціальних комунікацій є створення нової моделі фахової підготовки майбутніх фахівців у вигляді цілісної науково-методичної системи, спроможної реформувати концептуальні, змістовно-структурні та організаційно-дидактичні основи, що підвищує відповідальність вищих навчальних закладів у реалізації нового, ширшого підходу до навчання, виховання, розвитку студентів і потребує розробки системної концепції, спрямованої на фундаменталізацію освіти. Саме тому особливого значення набуває фундаментальна підготовка майбутнього фахівця з документознавства та інформаційної діяльності, яка через оновлення своєї гуманістичної парадигми здобуває фундаментальність, цілісність та універсальність, інтегруючи природничо-науковий та гуманітарний блоки знань в напрямку фундаменталізації.

Серед основних засобів фундаменталізації професійної підготовки майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності ми вбачаємо: 1) зміну співвідношення між прагматичним та загальнокультурним компонентами освіти: пріоритетними повинні стати проблеми розвитку загальної культури майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності, формування у них наукових форм системного мислення; 2) зміну змісту і методології навчального процесу, що передбачає поглиблене вивчення фундаментальних законів природи і суспільства, набуття необхідних фундаментальних базових знань завдяки створенню принципово нових навчальних курсів, зорієнтованих на формування у майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності цілісних уявлень про наукову картину світу, на формування навиків її системного пізнання; 3) реалізацію єдності змісту, форм, функцій та структури підготовки майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності до професійної діяльності, оскільки нівелювання форм фундаменталізації цього процесу суттєво гальмуватиме розвиток його змісту, а недооцінка функцій гальмуватиме інноваційні зміни структури.

Забезпечення неперервності професійної освіти докорінно змінює роль вищої школи, мету її діяльності і функції, парадигму освіти “на все життя” на освіту “через все життя”.

Головною метою неперервної професійної освіти є підготовка висококваліфікованих фахівців для всіх ланок системи документознавства та інформаційної діяльності на основі реального попиту на їхні послуги, в їх здатності здійснювати і забезпечувати на всіх рівнях – від проекту, програми до їх реалізації – педагогічно організовану неперервну інформаційно-комунікаційну діяльність з різними соціально-демографічними групами населення і створювати для них умови для інформаційної самоосвіти.

У системі неперервної освіти у галузі соціальних комунікацій вища освіта для майбутнього фахівця з документознавства та інформаційної діяльності повинна стати тією ланкою професійного становлення, на якій він отримує потужний імпульс свого інтелектуального потенціалу, стимулювання процесів саморозвитку і самоосвіти, активного формування пізнавальних і професійних мотивів.

Забезпечення неперервності підготовки майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності до професійної діяльності повинне відповідати таким викликам нового тисячоліття: антропоорієнтованому, який заснований на усвідомленні внутрішньої потреби і одночасно об'єктивній необхідності мобільного саморозвитку, умінні адекватно і динамічно контактувати з навколишніми і з самим собою. У сукупності це знаходить своє відображення в активній життєвій і професійній позиції майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності, направлених на забезпечення інформаційно-комунікаційних потреб населення, інтенсивності і продуктивності особистісного саморозвитку; інтелектуальному, який полягає в усвідомленні необхідності постійного росту інтелектуального потенціалу, оволодіння способами та інструментами пізнання світу, розвитку самостійної пізнавальної активності, які є основою самоосвіти, професійного саморозвитку майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності, їх готовності до професійної діяльності; інформаційному, який вимагає уміння цілеспрямовано знаходити і ефективно опрацьовувати необхідну інформацію, що вимагає високорозвинутих когнітивних здібностей майбутніх фахівців з документознавства

та інформаційної діяльності; соціальному (комунікативному) як можливості позитивного набуття досвіду громадянського становлення, який є основою для формування професійної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності.

У рамках нової освітньої парадигми інтелектуалізація полягає в тому, що професійна освіта, поряд з пізнавальною функцією, повинна виконувати психологічну функцію, яка полягає в розвитку інтелектуального потенціалу студента з врахуванням унікальності і цінності його психологічних можливостей. Інтелектуалізація професійної освіти реалізується через форми проблемного, активного, розвиваючого навчання, у діяльнісному підході та інших суміжних з ними формах навчальної діяльності, яка має методичний базис, визначений пріоритетом стимулювання інтелектуальної діяльності майбутніх фахівців.

Інтелектуалізація вищої освіти у галузі соціальних комунікацій поєднує спеціальну професійну підготовку майбутнього фахівця з документознавства та інформаційної діяльності з розвитком його світогляду, морально-естетичної, професійної, організаційної та управлінської культури, формуванням систем діяльнісного підходу до оволодіння окремими міжпредметними й узагальненими знаннями, вміннями і навичками. У ході засвоєння інформації у студентів формуються способи евристичних і проблемно-пошукових дій, прийоми і методи розумової та практичної діяльності, що впливають на вироблення системного стилю мислення і цілісного світогляду майбутніх фахівців.

Під інтелектуалізацією професійної підготовки майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності ми розуміємо те, що майбутній фахівець з документознавства та інформаційної діяльності повинен володіти не тільки сумою знань, умінь і навичок, але й системою інтелектуально значимих якостей, необхідних йому для здійснення професійної діяльності.

Динамізація передбачає необхідність перманентного реагування системи професійної підготовки майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності на всі зміни соціально-професійної практики, а також на прогресивні зміни

внутрішніх сторін діяльності вищої школи, яка передбачає постійне трансформування змісту освіти, методичного апарату та інших характеристик її діяльності. Механізмом реалізації цієї тенденції є постійна зміна змісту вимог до підготовленості фахівця з документознавства та інформаційної діяльності, на що повинні бути спроектовані будь-які зміни як змістовного, так і методичного характеру.

Динамізація професійної підготовки майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності має системно-утворювальне значення для її оптимізації і направлена на забезпечення єдності стабільності і динамічності освітнього стандарту. Така єдність забезпечується за рахунок використання динамічних відносних характеристик об'ємного і якісного оновлення змісту підготовки майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності до професійної діяльності на основі варіативно-модульної структури змісту і єдиних рівневих критеріїв якості їх підготовки.

REFERENCES

1. Baranov, A. A. (2012). Information Infrastructure: Problems of Regulation of Activity. Kyiv: Published. House of Dmitry Burago. [in Russian].
2. Buinytska, O. P. (2012). Information technologies and technical means of training. Kyiv: Center for Educational Literature. [in Ukrainian].
3. Voitiushenko, N. M. (2006). Computer science and computer technology. Kyiv: Akademia. [in Ukrainian].
4. Gorol, P. K. (2007). Methodology of the use of technical means of teaching. Kyiv: Education of Ukraine. [in Ukrainian].
5. Dybkova, L. M. (2011). Computer Science and Computer Engineering. Kyiv: Academic Edition. [In Ukrainian].
6. Danylian, V. O. (2008). Information society and prospects of its development in Ukraine (socio-philosophical analysis). Kharkiv: Right. [in Ukrainian].
7. Ivanov, V. G. (2012). Fundamentals of Informatics and Computer Engineering: Textbook. Kharkiv: Right. [in Ukrainian].
8. Pushchar, O. I. (Ed.). (2002). Informatics: Computer engineering. Computer Technology: Textbook for Students of Higher Educational Institutions. Kyiv: Publishing Center "Academy". [in Ukrainian].

9. Lovtsov, D. A. (2008). Information systems in professional activity: study method. complex. Moscow: RAP. [in Russian].

10. Khmelnytskyi, O. O. (2007). Information culture: training of personnel for informational work. Kyiv: KNT. [in Ukrainian].

Pavlo Drok

candidate of historical sciences,
senior lecturer, Department of document science,
Faculty of Finance and Humanities,
Hryhorii Skovoroda University
(Pereiaslav, Ukraine), drok_pavlo@ukr.net

USE OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN THE PREPARATION OF DOCUMENTARIES

The subject of the research is the theoretical aspect of information and communication technologies in the sphere of documentation science. The purpose of the study is to find methods for improving domestic information and communication technologies in the sphere of documentation science. The set of scientific methods and approaches, in particular systemic, structural, comparative, factorial, is applied in the work, which allowed to realize the conceptual unity of the research. Peculiarities of realization of domestic information activity and methods of improvement of information and communication technologies in the sphere of documentation science are determined. Innovative development of information and communication technologies is a constant innovation in the activities of educational institutions and the sphere of documentation science. The educational process is an urgent need, without which it will lose its connection with life, lose its creative potential, become a routine matter unnecessary for society or the individual. Life requires intensification of search, experimentation, introduction of the newest technologies, application of new means of studying. At the same time, the implementation of these requirements cannot be carried out chaotically, unsystematically, ill-considered and without taking into account the pedagogical experience that in the past has led to well-known and in many cases to outstanding pedagogical successes. In a number of approaches, this experience has not lost its significance even today. It is clear that innovation should be based on past experience, not ignoring it. The basis of innovative development of education should be pedagogical, socio-humanitarian sciences (philosophy, political science,

sociology, etc.), which, as in other areas of social production, pave the way for practice.

Keywords: *innovations, information and communication technologies, educational activity, information activity, sphere of documentation science.*